

เชื่อมอุปทานงานวิจัย สู่อุปสงค์ด้านนโยบาย

จากภารกิจหลักของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังในการเสนอแนะนโยบายด้านการคลัง ระบบการเงิน การออม และการลงทุน รวมทั้งเศรษฐกิจมหภาคและระหว่างประเทศต่อกระทรวงการคลัง ผู้เขียนจึงเล็งเห็นความสำคัญของการใช้งานวิจัย นำนโยบาย กล่าวคือ การใช้ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาปรับใช้ให้เกิดเป็นนโยบายที่สามารถตอบโจทย์ต่อสาธารณะและสังคม ได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น **Research Story** คอลัมน์ประจำเดือนพฤษภาคมนี้ จะนำเสนอเรื่อง “เชื่อมอุปทานงานวิจัยสู่อุปสงค์ด้านนโยบาย” ซึ่งเรื่องนี้จะสะท้อนแนวคิดการใช้งานวิจัยนำนโยบายได้อย่างเหมาะสม

ในปัจจุบันมีการผลักดันผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่องค์กร/สถาบันที่ให้ทุนวิจัย (Public Research Funding Agency) สาเหตุหลักมาจากความจำเป็นในการปรับปรุงหรือเพิ่มคุณภาพของนโยบาย โดยหวังว่า การทำนโยบายและการดำเนินนโยบายบนฐานของข้อมูลหรือความรู้จากการวิจัยจะทำให้ นโยบายมีความเป็นเหตุเป็นผล มีความรอบคอบรัดกุม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ปัจจัยด้านคุณลักษณะของงานวิจัย

งานวิจัยจำนวนมากในประเทศไทยเป็นงานวิจัยพื้นฐาน หรืองานที่ต้ององค์ความรู้ทางทฤษฎี งานวิจัยเหล่านี้ บางส่วนอาจมีนโยบายอยู่บ้างแต่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญอย่างสูงของนักวิชาการในการสังเคราะห์องค์ความรู้และสร้างความเชื่อมโยงกับนโยบาย ซึ่งมีค่อนข้างน้อยในปัจจุบัน แม้งานวิจัยเหล่านี้จะมีการเผยแพร่ต่อสาธารณชน และหน่วยงานภาครัฐ พยายามนำไปใช้ แต่มักมีข้อจำกัดเนื่องจากไม่ได้สร้างขึ้นบนฐานนโยบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นสำคัญ แต่สร้างขึ้นจากช่องว่างทาง ทฤษฎีหรือองค์ความรู้เชิงประจักษ์เป็นหลักจึงทำให้ขาดมุมมองทางนโยบายโดยสิ้นเชิง

ปัจจัยด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมของหน่วยงานนโยบาย

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือไม่และนำไปใช้ในระดับใดนั้น ไม่ได้ถูกกำหนดโดยด้านอุปทาน (นักวิจัย/องค์กรให้ ทุนวิจัย) และกลไกการเชื่อมโยงเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะเกี่ยวข้องกับด้านอุปสงค์ (หน่วยงานภาคนโยบาย) ด้วยบางครั้งงานวิจัย ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวาระทางการเมือง (political agenda) หรือไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของ หน่วยงานหรือผลประโยชน์ของผู้กำหนดนโยบาย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ภาควิชาการและหน่วยงานสนับสนุนทุนวิจัยสามารถทำได้ คือ การส่งผ่านข้อมูลการวิจัยไปสู่สาธารณชนพร้อม ๆ กับการส่งผ่านข้อมูลการวิจัยไปสู่ภาคนโยบาย การให้ข้อมูลแก่สาธารณชน จะทำให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นพลังให้เกิดการผลักดันด้านนโยบาย หรือการ ตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของภาครัฐได้เช่นกัน

ปัจจัยด้านกลไกการเชื่อมโยงระหว่างภาควิจัยและภาคนโยบาย

ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ กลไกเหล่านี้มีความเข้มแข็งมีระบบการเชื่อมโยงผ่านสถาบันวิจัยเชิงนโยบาย (Think Tank) หรือมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ งานวิจัยในบางประเทศแสดงให้เห็นว่าการมีกลไกอย่างเป็นทางการ ส่งเสริมให้ฝ่ายนโยบายมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ และเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างนักวิจัยกับหน่วยงานภาคนโยบาย ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเชิงนโยบายในระดับสูง

สำหรับประเทศไทย กลไกการเชื่อมโยงในลักษณะดังกล่าวมีค่อนข้างน้อย ทำให้งานวิจัยจำนวนมากมีข้อจำกัดเพียงในภาควิชาการ แม้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยต่อสาธารณชน ความพยายามที่จะสร้างกลไกหรือเครื่องมือเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ผลงานวิจัยถูกนำไปใช้ในเชิงนโยบายนั้นยังมีให้เห็นไม่มากนัก การส่งผลงานวิจัยจากภาควิชาการไปสู่หน่วยงานภาครัฐมักเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีปริมาณเนื้อหาหนาและมีความเข้มข้นทางวิชาการสูง ซึ่งผู้กำหนดนโยบายยังไม่สามารถนำไปใช้ได้กลไกในลักษณะของการประชุมหรือสัมมนาทางนโยบาย (Policy Forum) หรือการจัดทำบทสังเคราะห์ หรือบทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) ยังมีจำกัด

จุดเชื่อมโยงอุปสงค์และอุปทาน

1. การผลักดันผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายเป็นภารกิจระยะยาวที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกระดับของนโยบาย
2. การสร้างฐานข้อมูลที่เป็นระบบทำให้สะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งต้องมีกลไกให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลแก่ภาครัฐได้ การสร้างกลไกเป็นการเชื่อมโยงภาควิจัยกับภาคนโยบาย (เช่น การทำ MOU ระหว่างหน่วยงานวิจัยกับหน่วยงานภาครัฐ) เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล
3. การเพิ่มจำนวนงานวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) และควรมีการจัดระบบองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ให้เป็นหมวดหมู่
4. หน่วยงานที่ดำเนินการศึกษาวิจัย หากมีการจัดทำฐานข้อมูลการวิจัยที่สามารถระบุประเด็นในงานวิจัยนั้นได้จะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้ใช้ประโยชน์เชิงนโยบายเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยลดต้นทุนในการแสวงหาข้อมูล (search costs)

อ้างอิง: ภาควิชา ฑิพคุณ, 2562, เชื่อมอุปทานงานวิจัยอุปสงค์ด้านนโยบาย, หนังสือชุดการบริหารจัดการงานวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย “จับใจทย์มัน จัดการแม่น” เล่มที่ 3, กรุงเทพฯ